భారతదేశ చరిత్ర

బ్రిటిష్ గవర్నర్ జనరల్స్

క్రీ.శ. 1750 నుంచి 1857 వరకు భారతదేశ చరిత్ర తూర్పు ఇండియా కంపెనీ చరిత్రతో ముడిపడి ఉంది. ఈ కాలంలో అనేక మంది గవర్నర్ జనరల్స్ భారతదేశాన్ని పాలించారు. వీరికాలంలోనే భారతదేశంలో అనేక రాజకీయ, సామాజిక పాలనాపరమైన సంస్కరణలు జరిగాయి. బ్రిటిష్ గవర్నర్ జనరల్స్ పాలనాకాలంలో జరిగిన ముఖ్య సంఘటనలను సంక్షిప్తంగా తెలుసుకుందాం.

రాబర్ట్ క్లైవ్

★ రాబర్ట్ క్లైవ్ క్రీ.శ. 1757 నుంచి 1760 వరకు, తిరిగి 1765 నుంచి 1767 వరకు బెంగాల్ గవర్నర్‌గా వ్యవహరించాడు.

★ 1765లో బెంగాల్‌లో ద్వంద్వ పాలనను ప్రవేశపెట్టాడు. తూర్పు ఇండియా కంపెనీ ఉద్యోగులు ప్రైవేట్ వ్యాపారాలు చేయడాన్ని నిషేధించాడు.

★ తెల్ల సైనికులను అరెస్ట్ చేయడం ద్వారా అలహాబాద్, మోంఘీర్‌లలో తిరుగుబాట్లను అణచివేశాడు.

వారన్ హేస్టింగ్స్ (1772 – 85)

★ బెంగాల్‌లో 1772లో ద్వంద్వ పాలనను రద్దు చేశాడు.

★ రెగ్యులేటింగ్ చట్టం ద్వారా 1773లో బెంగాల్ గవర్నర్ జనరల్‌గా నియమితుడయ్యాడు.

★ కలెక్టర్లు, ఇతర రెవెన్యూ అధికారులను నియమించాడు. జిల్లా స్థాయిలో దివాని, ఫౌజ్‌దారి కోర్టులను ప్రారంభించాడు. కలకత్తా (కోల్‌కతా)లో సాదర్ దివాని, నిజామత్ కోర్టులను ప్రారంభించాడు. రెగ్యులేటింగ్ చట్టం ద్వారా కలకత్తాలో సుప్రీంకోర్టును స్థాపించాడు. దీనికి ఎలిజా ఇంఫే మొదటి ప్రధాన న్యాయమూర్తిగా నియమితుడయ్యాడు.

★ బ్రిటిష్ వారి సహాయంతో అవధ్ నవాబు రోహిల్‌ఖండ్‌ను తన రాజ్యంలో విలీనం చేశాడు.

★ నందకుమార్ విచారణ, బెనారస్‌కు చెందిన చైత్‌సింగ్ ఉదంతం, 1774లో రోహిల్లా యుద్ధం, మొదటి మరాఠా యుద్ధం (1778 – 82), సల్బాయ్ సంధి (1782), రెండో ఆంగ్లో – మైసూరు యుద్ధం (1780 – 84), టిప్పు సుల్తాన్‌తో మంగళూరు సంధి (1785) ఈయన కాలంలో జరిగిన ముఖ్య ఘటనలు.

★ రఘునాథరావు, వారన్‌హేస్టింగ్స్ మధ్య 1775లో సూరత్ సంధి జరిగింది. అయితే కలకత్తా కౌన్సిల్ ఈ సంధిని తిరస్కరించింది.

★ ఆంగ్లేయులు, పీష్వా మధ్య పురంధర్ సంధి (1776) కుదిరింది.

★ 1780లో జేమ్స్ అగస్ట్ హికే బెంగాల్ గెజిట్ అనే వారపత్రికను ప్రారంభించాడు.

★ 1784లో విలియం జోన్స్ సహాయంతో ఆసియాటిక్ సొసైటీ ఆఫ్ బెంగాల్‌ను స్థాపించాడు.

★ విల్కిన్స్ భగవద్గీతను ఆంగ్లంలోకి అనువదించాడు.

★ 1785లో ఇంగ్లండ్‌కు తిరిగి వెళ్లాడు. లార్డ్స్ సభలో ఇతనిపై అవిశ్వాస తీర్మానాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. ఏడు సంవత్సరాల విచారణ తర్వాత నిర్దోషిగా బయటపడ్డాడు.

కారన్ వాలీస్ (1786 – 93)

★ జొనాథన్ డంకన్ 1791లో బెనారస్‌లో సంస్కృత కళాశాలను ప్రారంభించాడు. 1791 రెగ్యులేషన్ ద్వారా కొత్త పోలీస్ విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు.

★ 1793లో శాశ్వత శిస్తు నిర్ణయ పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టాడు.

★ భారతీయ న్యాయమూర్తుల అధ్యక్షతన ఏర్పాటుచేసిన జిల్లా ఫౌజ్‌దారి అదాలత్‌లను రద్దుచేసి, వాటిస్థానంలో నాలుగు సర్క్యూట్ కోర్టులను ఏర్పాటు చేశాడు.

★ అధికార విభజన ఆధారంగా కారన్ వాలీస్ కోడ్‌ను ప్రవేశపెట్టాడు. కారన్ వాలీస్ భారతదేశంలో సివిల్ సర్వీసెస్ పితామహుడిగా పేరుపొందాడు. కలెక్టర్‌కున్న న్యాయాధికారాలను తొలగించి, రెవెన్యూ పరిపాలనకు మాత్రమే పరిమితం చేశాడు.

★ జిల్లాస్థాయిలో న్యాయవ్యవస్థకు అధిపతిగా జిల్లా జడ్జిని నియమించాడు.

★ మూడో మైసూర్ యుద్ధంలో టిప్పు సుల్తాన్ ఓటమి పొందాడు. 1792లో శ్రీరంగపట్నం సంధి కుదిరింది.

సర్ జాన్ షోర్ (1793 – 98)

★ నిజాం, మరాఠాలకు మధ్య 1795లో ఖర్దా యుద్ధం జరిగింది. ఇందులో నిజాం ఓడిపోయాడు.

★ 1793లో ప్రవేశపెట్టిన శాశ్వత శిస్తు నిర్ణయ పద్ధతిలో సర్ జాన్ షోర్ ముఖ్యపాత్ర పోషించాడు.

★ జోక్య రహిత విధానాన్ని అవలంబించాడు.

లార్డ్ వెల్లసీ (1798 – 1805)

★ లార్డ్ వెల్లస్లీ తనను తాను 'బెంగాల్ పులి'గా పేర్కొన్నాడు.

★ తంజావూరు, కర్ణాటక రాజ్యాల విలీనం తర్వాత మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీని ఏర్పాటు చేశాడు. సైన్య సహకార పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టాడు.

★ సైన్య సహకార విధానంపై సంతకం చేసిన మొదటి రాజ్యం – హైదరాబాద్. తర్వాత మైసూరు, తంజావూరు, అవధ్, జోధ్‌పూర్, జయపుర (జైపూర్), బుండి, భరత్‌పూర్, బీరర్ రాజ్యాలు ఇందులో చేరాయి.

★ 1799లో నాలుగో ఆంగ్లో – మైసూరు యుద్ధం జరిగింది. టిప్పు సుల్తాన్ మరణించాడు.

★ 1802లో పీష్వాతో బస్సెన్ సంధి కుదుర్చుకున్నాడు. రెండో ఆంగ్లో – మరాఠా యుద్ధంలో సింధియా, భోన్స్లే, హోల్కార్‌లను ఓడించాడు. లార్డ్ లేక్, ఢిల్లీ, ఆగ్రాలను ఆక్రమించాడు. మొగలు చక్రవర్తిని కంపెనీ రక్షణ కింద ఉంచాడు.

జార్జ్ బార్లో (1805 – 07)

★ వెల్లూర్‌లో 1806లో సిపాయిల తిరుగుబాటు జరిగింది.

★ సింధియా, హోల్కార్‌లతో శాంతిని నెలకొల్పడానికి ప్రయత్నించాడు.

★ రెండో ఆంగ్లో – మరాఠా యుద్ధం ముగిసింది.

లార్డ్ మింటో – I (1807 – 13)

★ రంజిత్‌సింగ్‌తో 1809లో అమృత్‌సర్ సంధిపై సంతకాలు చేశాడు.

★ 1808లో మాల్కంను పర్షియాకు, ఎల్ఫిన్‌స్టన్‌ను కాబూల్‌కు రాయబారులుగా పంపాడు.

లార్డ్ హేస్టింగ్స్ (1813 – 23)

★ ఆంగ్లో – నేపాలీ యుద్ధంలో విజయం సాధించినందుకు మార్క్విస్ ఆఫ్ హేస్టింగ్స్‌గా బిరుదు పొందాడు.

★ 1816లో గూర్ఖా నాయకుడు అమర్‌సింగ్‌తో సగౌలి సంధిపై సంతకం చేశాడు.

★ 1817 – 18 మధ్య పిండారి యుద్ధం జరిగింది.

★ 1818లో మూడో ఆంగ్లో – మరాఠా యుద్ధం తర్వాత పీష్వా పదవిని రద్దుచేసి, పీష్వా భూభాగాలను బొంబాయి ప్రెసిడెన్సీలో విలీనం చేశాడు.

★ 1817లో పీష్వాతో పూనా సంధి చేసుకున్నాడు.

★ మద్రాసు గవర్నర్ థామస్ మన్రో 1820లో మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీలో రైత్వారీ విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు.

★ జోక్యరహిత విధానానికి స్వస్తి చెప్పి, భారతీయ స్వదేశీ రాజుల విషయాల్లో జోక్యం చేసుకోవడం ప్రారంభించాడు. రాజపుత్రులను సహజమిత్రులుగా పరిగణించాడు.

★ జేమ్స్ థామ్సన్ వాయవ్య రాష్ట్రంలో మహల్వారి రెవెన్యూ విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు.

www.eenadupratibha.net

లార్డ్ అమ్‌హెర్ట్స్ (1823 – 28)

★ సమానత్వ ప్రాతిపదికపై (1827లో) మొగలు చక్రవర్తి రెండో అక్బర్ సాదరంగా ఆహ్వానించాడు.

★ మలయ ద్వీపకల్పంలోని భూభాగాలను వశపరచుకున్నాడు. సియామ్‌తో సంధి చేసుకున్నాడు.

★ ఇతడి కాలంలోనే మొదటి బర్మా యుద్ధం (1824 – 26) జరిగింది.

★ 1826లో దిగువ బర్మాతో యాండబు సంధి చేసుకోవడం ద్వారా బ్రిటిష్ వర్తకులు బర్మా దక్షిణ తీరం, రంగూన్‌లలో నివాసం ఏర్పరుచుకోవడానికి అంగీకరించేలా చేశాడు.

లార్డ్ విలియం బెంటింక్ (1828 – 35)

★ విలియం బెంటింక్ 1833 చార్టర్ చట్టం ద్వారా భారతదేశ మొదటి గవర్నర్ జనరల్‌గా నియమితుడయ్యాడు. ఇతడు ఉదారవాద గవర్నర్ జనరల్‌గా ప్రసిద్ధి చెందాడు.

★ 1829లో సతీసహగమన విధానాన్ని నిషేధించాడు.

★ 1830లో థగ్గులను విలియం స్లీమేన్ సహాయంతో అణచివేశాడు. ఆడపిల్లలను చంపే దురాచారాన్ని నిషేధించాడు.

★ 1834లో ఆగ్రా రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేశాడు. ఉన్నత న్యాయస్థానాల్లో ఆంగ్లాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు. దిగువ న్యాయస్థానాల్లో పర్షియన్ భాష వాడకాన్ని కొనసాగించాడు.

★ 1835లో భారతదేశ అధికార భాషగా ఆంగ్లాన్ని ప్రకటించాడు.

★ 1830లో చచర్ విలీనం.

★ 1831లో టిటు మీర్, కోల్ తిరుగుబాటు జరిగింది. అదే సంవత్సరంలో మైసూర్‌ను విలీనం చేశాడు.

★ రంజిత్‌సింగ్‌తో స్నేహపూర్వక సంధి.

★ సర్క్యూట్ న్యాయస్థానాలను రద్దు చేశాడు. అలహాబాద్‌లో ప్రత్యేక సదర్ దివానీ అదాలత్‌ను, ఢిల్లీలో సదర్ నిజామత్ అదాలత్‌ను స్థాపించాడు. మెకాలేను పబ్లిక్ ఇన్‌స్ట్రక్షన్ కమిటీ అధ్యక్షుడిగా నియమించి, విద్యారంగంలో సంస్కరణలకు నాంది పలికాడు.

సర్ ఛార్లెస్ మెట్‌కాఫ్ (1835 – 36)

★ పత్రికలపై నియంత్రణను ఎత్తివేయడం ద్వారా పత్రికా స్వాతంత్ర్య పితామహుడిగా సర్ చార్లెస్ మెట్‌కాఫ్ పేరుపొందాడు.

లార్డ్ అక్లాండ్ (1836 – 42)

★ తూర్పు ఇండియా కంపెనీ, రంజిత్‌సింగ్, షా షుజా మధ్య త్రైపాక్షిక సంధి జరిగింది.

★ మొదటి అఫ్గన్ యుద్ధం (1836 – 42) ప్రారంభమైంది. మాండవి రాజ్యాన్ని బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో విలీనం చేశాడు.

లార్డ్ ఎల్లెన్‌బరో (1842 – 44)

★ అఫ్గన్ యుద్ధం ముగిసింది. ఎల్లెన్‌బరో 1843లో సింధ్ రాష్ట్రాన్ని బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో విలీనం చేశాడు.

★ సింధ్ రాష్ట్ర రెసిడెంట్‌గా నేపియర్ స్థానంలో మేజర్ ఔట్రామ్ నియమితుడయ్యాడు.

★ బానిసత్వాన్ని నిషేధించాడు.

★ 1843లో గ్వాలియర్‌కు చెందిన సింధియాను అవమానకర షరతులతో కూడిన సంధిపై సంతకాలు చేసేలా చేశాడు.

లార్డ్ హార్డింజ్ – I (1844 – 48)

★ ఖోండులు ఆచరించే మానవ వధను నిషేధించాడు. ఆంగ్ల పరిజ్ఞానం ఉన్నవారికి ఉద్యోగాల్లో ప్రాధాన్యం ఇచ్చేలా ప్రోత్సహించాడు.

★ మొదటి ఆంగ్లో – సిక్కు యుద్ధం, లాహోర్ సంధి (1846) ఇతడి కాలంలోనే జరిగాయి.

లార్డ్ డల్హౌసీ (1849 – 56)

★ డల్హౌసీ రాజ్య సంక్రమణ సిద్ధాంతాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు. దీనిద్వారా సతారా (1848), జైత్‌పూర్, సంభల్‌పూర్ (1849), భగత్ (1850), ఉదయ్‌పూర్ (1852), ఝాన్సీ (1853), నాగ్‌పూర్ (1854) రాజ్యాలు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో విలీనమయ్యాయి.

★ బోర్డ్ ఆఫ్ కంట్రోల్ అధ్యక్షుడైన ఛార్లెస్ ఉడ్స్ రూపొందించిన ఉడ్స్ తాఖీదు (Wood's Dispatch) ను 1854లో ఆమోదించాడు.

★ భారతదేశంలో రైల్వేల అభివృద్ధికి తోడ్పడ్డాడు. 1853లో ముంబయి నుంచి థానే వరకు మొదటి రైల్వే లైన్‌ను, కలకత్తా నుంచి రాణిగంజ్ వరకు రెండో లైన్‌ను నిర్మించాడు.

★ ఇతడి కాలంలో మొదటి టెలిగ్రాఫ్ లైన్ కలకత్తా నుంచి ఆగ్రా వరకు వేశారు. ప్రజా పనుల శాఖను ఏర్పాటు చేశాడు.

★ సిమ్లాను వేసవి రాజధానిగా, సైనిక పాలనకు కేంద్రంగా మార్చాడు.

★ 1856లో హిందూ పునర్వివాహ చట్టాన్ని రూపొందించాడు. అదే సంవత్సరంలో పరిపాలన సక్రమంగా లేదన్న సాకుతో అవధ్‌ను బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో విలీనం చేశాడు.

★ సివిల్ సర్వెంట్లను పోటీపరీక్షల ద్వారా ఎంపిక చేసే విధానాన్ని 1853లో ప్రారంభించాడు.

★ 1854లో తపాలా కార్యాలయ చట్టాన్ని రూపొందించాడు. మొదటిసారిగా తపాలా బిళ్లలను జారీ చేశాడు.

★ కర్ణాటక నవాబు బిరుదును రద్దు చేశాడు.

★ రెండో ఆంగ్లో – సిక్కు యుద్ధం తర్వాత 1849లో మొత్తం పంజాబ్‌ను విలీనం చేశాడు.

★ రెండో బర్మా యుద్ధం తర్వాత 1853లో దిగువ బర్మాను విలీనం చేశాడు.

లార్డ్ కానింగ్ (1856 – 62)

★ 1857 తిరుగుబాటు జరిగింది.

★ ఇతడే చివరి గవర్నర్ జనరల్, మొదటి వైస్రాయ్ కూడా.

రచయిత: భాస్కర్ వేడియం

www.eenadupratibha.net